

2. Jaarverslag ethiek over 2011

In dit jaarverslag ethiek geven wij een verantwoording van de thema's die in 2011 in de Adviesgroep Ethiek aan de orde zijn gekomen en van de werkzaamheden die door de consulenten ethiek zijn verricht. Maar zoals gebruikelijk beginnen we met een reflectie, dit jaar aan de hand van Open de Cirkel.

2.1. De kracht van dialoog

Open de Cirkel: spiegel van de tijd

Open de Cirkel is een leermethode, die bedoeld is om met elkaar in gesprek te komen over doorgaans moreel getinte thema's. Maar zó open was de cirkel nog niet, toen dit practicum vijftien jaar geleden ontwikkeld werd. Alleen medewerkers namen eraan deel. Het zou nog tot 2007 duren, voordat ouders, broers en zussen van cliënten bij het gesprek werden betrokken.

Daarna gaat het snel. In 2008 wordt besloten om de methode in samenwerking met Bureau Edubooks & Training te actualiseren en ermee de markt op te gaan. In 2009 wordt Open de Cirkel voor het eerst gebruikt in het kader van vermaatschappelijking. De methode helpt medewerkers uit de ouderenzorg, de GGZ, het vrijwilligerswerk, de WMO-raad en Dichterbij om in gesprek te komen over elkaars dilemma's en perspectieven. Weer een jaar later zijn het medewerkers van een Rabobank, die een nieuwe module "Werken in balans" uittesten. Zij gaan in dialoog over de vraag, hoe je plezier houdt in je werk en wat de betekenis is van bezieling en een goede werkcultuur. Het afgelopen jaar 2011 staat vervolgens in het teken van de ontwikkeling van een op maat gesneden module voor cliënten.

Perspectieven en ontwikkelingen op macroniveau weerspiegelen zich zo op het microniveau van zes tot twaalf deelnemers rond een speelbord. In dit jaarverslag willen we laten zien, hoe zelfs de beleidscyclus van een grote organisatie als Dichterbij ervan kan leren. Leren kunnen we vooral van de vragen, die bij de ontwikkeling van de nieuwe module voor cliënten op ons afkwamen.

Zien , bewogen worden, in beweging komen

Het blijkt niet zo eenvoudig om de cirkel voor mensen met een verstandelijke beperking te openen. "Zoveel te zeggen": heet de nieuwe module. En het klopt: mensen met een verstandelijke beperking hebben zó veel te zeggen. Ze hebben veel te zeggen in kwantitatieve zin. Als de sluis opengaat, komt er soms haast een stortvloed. Ze hebben veel te zeggen in kwalitatieve zin. Hun verhalen hebben zeggingskracht. Maar wat maakt het voor mensen met een verstandelijke beperking dan zo moeilijk om aan het woord te komen?

Voor veel cliënten is het een hele opgave om afstand te nemen van zichzelf. Het klinkt paradoxaal om dat als een probleem te zien. Vaak gaan we ervan uit, dat afstand vervreemdend werkt. Wie in staat is om afstand te nemen, kan echter ook uit zichzelf treden. Zo iemand kruipt als het ware uit zijn cocon, bloeit open, krijgt toegang tot de wereld rondom. Wat we bij mensen met een verstandelijke beperking nu vaak zien, is dat ze hun verhaal vooral aan de gespreksleider vertellen en dat hun aandacht verslapt, zodra er een ander aan het woord is. Voor begeleiders is de verleiding groot om de verhalen dan maar *zelf* met elkaar te verbinden. De consequentie is dat een begeleider een allesbepalende, centrale positie krijgt. Op hun beurt komen de cliënten in een afhankelijke rol terecht. Ze kunnen nauwelijks ervaren, wat het betekent om te luisteren naar elkaar, om invloed uit te oefenen, om als mens tot hun recht te komen. Hoe kun je hier de cirkel openen?

De inzichten van Timmers-Huijgens zijn voor ons van onschatbare waarde geweest. De meeste mensen met een verstandelijke beperking ordenen hun ervaring niet aan de hand van concepten, maar aan de hand van wat zij zien, meemaken en ervaren. Eigenlijk ligt

hier zelfs de geboortegrond van ieder inzicht en iedere strategie. Het is af te lezen aan de betekenis van het woordje "visie", dat verwant is met "visueel". We zien het ook terug in de titel van de inaugurele rede van Petri Embregts: "Zien, bewogen worden, in beweging komen". Een betoog wint aan kracht, wanneer het met voorbeelden wordt geïllustreerd. Daarom ook kan de Ode niet beter worden vertolkt dan door het verhaal van mensen te laten zien.

Maar als dit al voor ieder van ons geldt, hoeveel te meer voor mensen met een verstandelijke beperking, die op de waarneming zijn aangewezen! Zo gaat het dan ook toe bij de nieuwe Open de Cirkel module: We leren cliënten om te zien naar elkaar. Wie is Francien? Wat zie je aan haar? En de vragen en dilemma's, waarmee het gesprek wordt geopend, zijn niet op dialoogkaartjes geformuleerd, zoals bij de andere Open de Cirkel modules. We brengen ze in gesprek aan de hand van tekeningen.

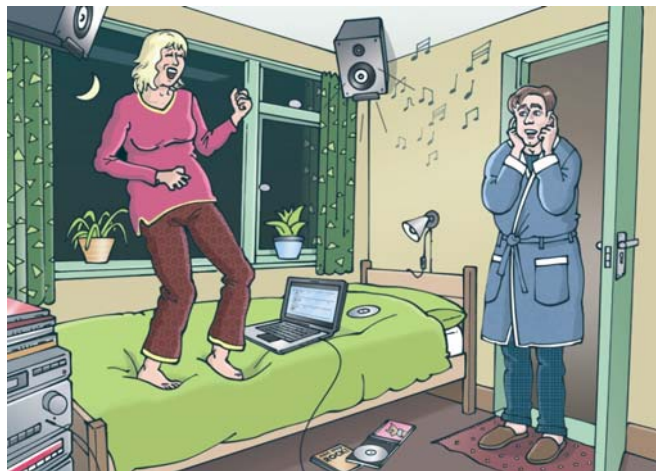
Dilemma's in beeld

In het afgelopen jaar 2011 hebben we de nieuwe module vier keer bij uiteenlopende groepen cliënten uitgetest, bij een regioraad, in een thuissituatie en bij twee dagbestedingsprojecten. Sommige tekeningen blijken veel op te roepen. Andere tekeningen niet. Deze ervaringen maken het ons mogelijk om scherp te krijgen, wanneer een tekening werkt.

Duidelijk wordt ons, dat er in een tekening een spanningsveld naar voren moet komen. Als er zich een contrast voordoet, dan komen er onmiddellijk verhalen los. De betrokkenheid is groot. De deelnemers zitten als het ware op het puntje van hun stoel.

Neem bijvoorbeeld deze tekening van een vrouw, die op haar bed staat te dansen. Buiten is het donker. Misschien is het wel diep in de nacht. Daar lijkt de man ook op te wijzen, die de kamer binnenkomt. Hij heeft een kamerjas aan en de vingers in de oren.

Nagenoeg alle cliënten herkennen de situatie meteen. Ze herkennen zich vooral in de man. "Als ik die man was, dan werd ik boos", zegt Joost: "Dan komt er ruzie!" Andere deelnemers vallen Joost bij. Maar Mia vertelt – heel verlegen – dat ze niets durft te zeggen en dat ze de volgende dag dan zo vreselijk moe is.

De kracht van zo'n gesprek is, dat het mensen met een verstandelijke beperking de ruimte biedt om van de situatie los te komen. Als ze midden in de situatie zitten, dan kunnen ze er gemakkelijk in gevangen raken. De dialoog biedt de mogelijkheid om op verhaal te komen. Er is herkenning over en weer. Emoties worden hanteerbaar. En er wordt met elkaar nagedacht, wat je kunt doen.

Eigenlijk speelt hier hetzelfde mechanisme als bij een casusbespreking in een multidisciplinair overleg. Medewerkers ervaren een situatie als een dilemma. Ze komen er niet uit en als er wérkelijk iets op het spel staat, dan kunnen ze daar in gevangen raken. Natuurlijk gaat het hier dan wel vaak om een complexe problematiek, waarbij waarden, feiten, emoties en perspectieven uiteen gerafeld moeten worden. Maar net als bij cliënten zien we, dat er situaties zijn, waar medewerkers in rond kunnen cirkelen en dat de cirkel geopend wordt, wanneer je erover in gesprek gaat.

Een lerende organisatie

Soms doen leidinggevendenden badinerend over medewerkers, die in dilemma's verstrikt raken. Op de achtergrond speelt de veronderstelling mee, dat deze medewerkers niet professioneel genoeg zijn en dat hun betrokkenheid te groot is.

De keerzijde is, dat er ook een te grote afstand kan zijn: Wanneer een leidinggevende een cliënt een fijne woonplek buiten zijn unit onthoudt, omdat hij dan zijn budget kwijtraakt, mist hij de betrokkenheid om goed leiding te geven. Natuurlijk kunnen er zwaarwegende argumenten zijn, die voor zo'n beslissing pleiten, maar er mag toch op zijn minst worden verwacht, dat deze leidinggevende ermee rondloopt, dat hij er bij wijze van spreken buikpijn van krijgt en dat hij zich rekenschap geeft van het demoraliserend effect, dat zijn besluit op de betrokken medewerkers kan hebben. Het verschil tussen management en leiderschap is, dat een leider de kunst verstaat om menselijke betrokkenheid en professionele distantie in hun juiste verhouding te zien.

Het spanningsveld tussen menselijke betrokkenheid en professionele distantie doet zich ook gelden bij de beleidscyclus, waarvan een jaarverslag als de onze een onderdeel is. William Deming ontwikkelde dit concept als een verbetermodel, waarbij enerzijds planmatig wordt gewerkt en anderzijds de mogelijkheid wordt gegeven om de gemaakte plannen te evalueren en bij te stellen. Helaas wordt van organisaties tegenwoordig verwacht, dat zij bovenal resultaat laten zien. ISO9001, de huidige internationale norm van het Instituut voor Standaardisatie van Organisaties (ISO) scherpt deze eis zelfs nog eens aan: Organisaties moeten bewijzen, dat ze zeggen, wat ze doen en doen, wat ze zeggen. De consequentie is, dat een tegenspraak tussen zeggen en doen al gauw aan een gebrek aan professionaliteit doet denken. Je moet dus van goeden huize komen om eventuele knelpunten en dilemma's voor het voetlicht te brengen. Toch liggen precies hier de kansen om tot verbeteringen te komen, om als Dichterbij een "lerende organisatie" te zijn. Is het ook niet eigen aan de wetenschap om haar programma's te toetsen, te evalueren en bij te stellen? Wetenschap moet, volgens de wetenschapsfilosoof Karl Popper, open staan voor kritiek. Hoeveel temeer geldt dat voor zorgorganisaties.

Precies op dit punt hebben cliënten de organisatie en haar medewerkers veel te zeggen. De testsessies van de nieuwe Open de cirkel hebben geleerd, dat niet alle tekeningen werken. Alleen de tekeningen, waar een contrast in zit, roepen iets op. Ze openen de cirkel van Deming, doen vragen rijzen, zetten aan tot reflectie – en op het niveau van mensen met een verstandelijke beperking gebeurt dan hetzelfde als wanneer een medewerkers en leidinggevendenden met een vraag of dilemma worden geconfronteerd. Het verschil is, dat mensen met een verstandelijke beperking minder vaak iets hebben op te houden. Ze dekken zich niet in. Zo gaat dat, als je een kwetsbaar mens bent: Je kunt niet zo gemakkelijk scoren. Je kunt jezelf niet zo gemakkelijk bewijzen. Maar misschien houd je ons daardoor een spiegel voor, waarin we op ons handelen kunnen reflecteren.

Wat zou er in het spiegelbeeld tevoorschijn komen, als mensen met een verstandelijke beperking ons iets te zeggen hebben? Me dunkt, dat het een organisatie is met een menselijk gezicht.....

2.2. Thema's in de Adviesgroep ethiek

De kracht van het ethiekbeleid van Dichterbij is, dat het ingangen heeft tot alle niveaus van de organisatie:

- De consultants ethiek richten zich op de werkvloer. Ze begeleiden casusbesprekingen, geven cursussen en signaleren "best practices" als wel knelpunten ten behoeve van het beleid van de organisatie.
- De Adviesgroep ethiek fungeert als klankbord voor de consultants ethiek. Zij tilt hun werk op beleidsmatig niveau, onderzoekt de thema's die binnen en buiten de organisatie leven en brengt daar waar nodig advies over uit aan de Raad van Bestuur.
- Door de consultants ethiek onder te brengen bij de Dienst Geestelijke verzorging & Ethiek wordt bovendien onderkend dat er een geestverwantschap is tussen zingeving en ethiek, visie en kernwaarden.

In het ethiekbeleid van Dichterbij ziet men zodoende eenzelfde beweging als in de inleiding van het spraakmakende boek van Annelies van Heijst, *Menslievende zorg*:

“Niet toevallig groeit in de wereld van de gezondheidszorg en hulpverlening de belangstelling voor ethiek en moreel beraad, voor zingevingsvragen en spiritualiteit.. Daarachter schuilt behoefte aan koers en oriëntatie. Het gaat dan om veel meer dan de vraag of er een pastor of humanistisch raadvrouw bij moet komen. Aan de orde is de ethiek en de zin van geheel de professionele zorgonderneming zelf (...) Nodig is daarom het stichten van een nieuwe ethische consensus wat betreft kernwaarden en zorgvisie. Niet door topdown mooie gedachten aan te dragen, maar door professionele praktijken open te leggen als ethisch geladen manieren van doen, waarin mensen elkaar blijken te kunnen vinden op wat ze voor goed houden. Ik wil dus laten zien dat het potentieel er al is – alleen zien we het niet, net als iemand die zijn bril zoekt, terwijl die op zijn neus staat. Mijn notie ‘menslievende zorg’ is de korte en programmatische verwoording ervan”¹

Afgaande op het ethiekbeleid van Dichterbij en de proclamatie van Annelies van Heijst zou het voor de hand liggen om allereerst de werkzaamheden van de consultants ethiek te bespreken. Deze werkzaamheden zijn echter zo uiteenlopend en divers dat we ons tot een opsomming moeten beperken. We beginnen dus met de thema’s, die in de Adviesgroep Ethiek aan de orde zijn geweest, temeer omdat daarin meteen ook naar voren komt, wat voor de consultants het meest om aandacht vroeg.

Kinderwens en ouderschap

Ook dit jaar werd het TCA-KZO (Team voor Consultatie en Advies Kinderwens, Zwangerschap en Ouderschap) veelvuldig om advies gevraagd hoe te handelen in gecompliceerde gevallen waarin de belangen van cliënten (ouders en kinderen), maar ook van begeleiders op een bijzondere wijze met elkaar samenhangen.

De handelingsverlegenheid is groot. Een voortdurend terugkerend thema is de angst van begeleiders de zorgrelatie te beschadigen ofwel dat cliënten ‘de deur dicht gooien’ wanneer zij oprecht hun zorgen uiten en waarschuwen voor mogelijke maatregelen. Een cursus ‘*Hoe voer ik het gesprek met de cliënt*’ is dringend noodzakelijk om hen ruggensteun te bieden in de communicatie met hun cliënten.

De gepolariseerde, pluriforme opvattingen in de samenleving, maar ook –het-niet-precies weten – van wet, recht en plicht van alle partijen maakt begeleiders onzeker over de reikwijdte van hun mogelijkheden. In deze zin is ook de visie van Dichterbij aangaande LVG+’ers en hun kindwensen en ouderschap betrekkelijk karig in het aangeven van koers en oriëntatie.

Dit jaar heeft de samenwerking met het UMC St. Radboud zich verder verdiept. Het TCA heeft inzake vruchtbaarheidsbehandelingen twee maal advies uitgebracht. Een maal een positief en een maal een negatief advies. Op beleidsniveau is overeengekomen dat in 2012 verder overleg zal worden gevoerd ter definitieve verankering van de samenwerking tussen beide organisaties, waarin ook de zorgverzekeraar zal worden betrokken.

Wanneer dit eenmaal stevig gegrond is, kan gedacht worden aan uitbreiding van advisering naar andere vruchtbaarheidsklinieken, kan voorlichting worden gegeven op scholen en dergelijke en kunnen ook reguliere huisartsen benaderd worden die in veel gevallen toch geen goed zicht blijken te hebben op de mogelijkheden en onmogelijkheden van licht verstandelijk beperkte mensen.

Crimineel gedrag van cliënten

Zowel de vrouwenspersonen als de consultants ethiek constateren dat medewerkers steeds vaker worden geconfronteerd met crimineel gedrag. De vraag is dan, wat de verantwoordelijkheid is van de betreffende medewerker. Bijna steeds gaat het om gedrag dat zijdelings aan de orde komt, gedrag dat zich onttrekt aan de gegeven ondersteuning.

Voor zover de veiligheid en de integriteit van derden in het geding is, ben je als burger verplicht om justitie in te schakelen. Maar als hulpverlener heb je een geheimhoudingsplicht, die je niet zomaar aan de kant kunt schuiven. Waar ligt het omslagpunt? Hoeveel invloed heb je als hulpverlener om iemand op het rechte pad te houden of op zijn minst

¹ Annelies van Heijst: *Menslievende zorg* (Kampen, 2005): blz. 12 en 13

bij te sturen? Tijdens de gesprekken in de Adviesgroep Ethiek bleek het bijna onmogelijk om een algemene regel te geven en dat er in bijna iedere situatie opnieuw een afweging moet worden gemaakt. Duidelijk is in elk geval, dat medewerkers in forse gewetensproblemen kunnen komen of dat er ernstige risico's aan kleven, wanneer zij niet met een vertrouwenspersoon, een consultant ethiek of hun leidinggevende in gesprek gaan over het crimineel gedrag, waarmee zij worden geconfronteerd.

Bespreking van het jaarverslag ethiek over 2010

De Adviesgroep onderkent in de drieslag "bespreken-afspreken-aanspreken" de neiging om alles teveel te willen beheersen. Daarmee wordt niet altijd recht gedaan aan de unieke mens in een unieke situatie. Er kan bijvoorbeeld wel worden afgesproken dat er in elke woonvoorziening een huiskamergesprek moet worden gehouden, maar heeft dat zin in een groep dementerende bewoners in een terminale levensfase?

De cliënt en de verwant centraal

Met de salarisstrook van april stuurt de Raad van Bestuur een brief aan de medewerkers, waarin zij worden aangemoedigd "de vraag van de cliënt en de verwant daadwerkelijk centraal te stellen".

In de Adviesgroep riep dat de vraag op, of daarmee niet te gemakkelijk voorbij wordt gelopen aan de eigen verantwoordelijkheid van de medewerker. Soms speelt er een vraag achter de vraag. Soms ook moet een cliënt tegen zichzelf worden beschermd. De praktijk van de zorg is eindeloos meer geschakeerd, gelaagd en gecompliceerd dan in een oneliner te kunnen samenvatten.

Naar aanleiding van een e-mail, die Madeleine Roovers hierover schrijft, volgt in juni een gesprek met de Raad van Bestuur.

De stem van Dichterbij

Met Joost Callaars, de beheerder van het intranet, en Bart Janssen van het Bureau Communicatie wordt het initiatief genomen om een intranetforum op te zetten. Medewerkers kunnen een dilemma of ethisch probleem insturen op een speciaal e-mailadres en Bart Janssen en Henk Minnema beslissen vervolgens, op welke casus iedereen gedurende twee weken kan reageren. Na afloop maakt Henk een samenvatting en zo mogelijk voegt hij er nog wat ethische reflecties aan toe.

Doel en samenstelling Adviesgroep Ethiek

Drie zaken zijn aanleiding tot een herbezinning op het doel en de samenstelling van de Adviesgroep ethiek:

- Wim van der Jagt is opgevolgd door een nieuw lid van de Raad van Bestuur: Frank Holtman. Henk Minnema volgt Madeleine Roovers op als voorzitter van de Adviesgroep ethiek. Door de veranderingen in posities verschuiven de accenten, er worden nieuwe vragen gesteld, vanzelfsprekendheden zijn minder vanzelfsprekend.
- Wanneer de Adviesgroep in maart een ongevraagd advies aan de Raad van Bestuur geeft, roept dit de vraag op wat nu de status en draagwijdte van de Adviesgroep is. De Adviesgroep stelt, dat zij haar signalerende rol niet waar kan maken, als zij zich tot gevraagd advies moet beperken. De Raad van Bestuur is van mening, dat zij er voortaan toch tijdig van op de hoogte wil worden gesteld, wanneer de Adviesgroep een ongevraagd advies voorbereidt. Zij kan daar dan rekening mee houden en opdracht toe geven.
- In september treedt Louis Titselaar af als lid van de Adviesgroep Ethiek. Omdat Louis als enige werkzaam is in het primair proces, roept dat vragen op over de samenstelling van de Adviesgroep en de zittingsperiode van haar leden. Eind 2011 leidt dit tot een wervingsprocedure voor drie nieuwe begeleiders cq. DVC-ers als lid van de Adviesgroep Ethiek.

Leden van de Adviesgroep Ethiek

Henk Minnema (voorzitter, ethicus) vanaf 24 maart

Madeleine Roovers (voorzitter, ethica) tot 24 maart

Helen Flören (directeur)

Willem Cranen (psycholoog) tot 5 januari

Wim van Geffen (medisch directeur)

Cor Maas (hoofd dienst geestelijke verzorging & ethiek)

Marion Kocken (regiomanager KLEUR)

Mark Bongers (unitmanager)

Louis Titselaar (dienstverlenend coördinator) tot 22 september

Judy de Cloe (cliëntvertegenwoordiger, voorzitter CCR)

Hub van den Bosch (cliëntvertegenwoordiger)

De Adviesgroep Ethiek vergaderde in 2011 vijf maal.

2.3. Werkzaamheden consulenten ethiek (in totaal 0,5 FTe)

Werkzaamheden Henk Minnema

- Voorzitter Adviesgroep Ethiek
 - Vijf vergaderingen (vanaf 24 maart)
 - Jaarverslag 2010;
 - Overleg met Frank Holtman over de adviserende rol van de adviesgroep Ethiek (incl. correspondentie);
 - Beleidsvoorbereiding t.b.v. protocol "Hoe te handelen bij crimineel gedrag van een cliënt of zijn familie".
- Teamlid Dienst Geestelijke Verzorging & Ethiek (DGV&E)
 - Acht vergaderingen (waaronder een presentatie over de verhouding tussen het medisch model, de normalisatievisie en de burgerschapsvisie t.b.v. het team en Frank Holtman en deelname aan een studiemiddag);
 - Begeleiding van een stagiaire van GV&E voor wat betreft ethiek;
 - Participatie sollicitatiecommissie t.b.v. nieuw lid DGV&E.
- (Bevordering) regionale ZIE-platforms
 - Deelname aan het ZIE-platform in Gennep (6 bijeenkomsten);
 - Deelname aan het MT van KLEUR en Cuijk (In deze twee regio's fungeert het MT als platform);
 - Oriënterend overleg over de oprichting van platforms in Horst-Venray, Venlo en KLEUR;
 - Gesprekken met Marius van den Hoogen en Marc van Ooijen;
 - Behoeftetepeiling Zingeving, identiteit en Ethiek (ZIE) in het MT en twee teams van Venlo. (Bij deze behoeftetepeiling vullen de leden van het betreffende team een enquête in, die vervolgens met ons wordt besproken).
- Educatie
 - Zeven bijeenkomsten Open de Cirkel Vitaliteit in Gennep (Deelname aan een project "Vitaliteit", dat regiobreed is opgezet);
 - Programma onderdeel "Morele dilemma's" van het DVC-traject: Het verzorgen van drie inleidingen van 3 uur. Training en ondersteuning van leerbegeleiders van L&O t.b.v. verdiepingsbijeenkomsten (In deze verdiepingsbijeenkomsten hadden DVC-ers de mogelijkheid om met hun eigen dilemma's te oefenen);

- Drie trajecten "Ode in evenwicht", bestaande uit vier bijeenkomsten à 3 uur. Deze trajecten worden verzorgd door L&O, maar vanwege de overlap met ethiek gebruikte ik daarvoor ook uren van GV&E;
- Drie themamiddagen over morele dilemma's bij teams van de ambulante dienstverlening uit Gennep en Nijmegen m.b.t. gedragsproblematiek van LVG+;
- Drie workshops "respectvolle bejegening" (voor een team uit Velp en twee keer in het kader van een vrijwilligersdag in Uden en Oss);
- Drie terugkomdagen t.b.v. leercoaches Open de Cirkel;
- Bemiddeling en ondersteuning van diverse leercoaches Open de Cirkel in de hoedanigheid van coördinator Open de Cirkel;
- Drie workshops Open de Cirkel (themamorgen voor secretaresses van KLEUR, familieleden en medewerkers in Velp, team KLEUR in Oeffelt);
- Twee themamiddagen voor medewerkers, die regelmatig met cliënten in een terminale fase worden geconfronteerd: AVG verpleegkundigen in Gennep en Palatijn in Sint Oedenrode;
- Workshop "Kernwaarden en kernkwaliteiten" bij team KLEUR in Veghel.

- Ontwikkeling educatief materiaal

- Ontwikkeling van een nieuwe Open de Cirkel module voor cliënten: Als klankbord fungeerde een projectgroep, bestaande uit WMZC-coaches, een vertrouwenspersoon, de uitgever en het hoofd van DGV&E. Tussentijds werd het ontwikkelde materiaal getoetst in vier testsessies bij cliënten uit de regio raad van Oss en van dagvoorzieningen uit Grave en Veghel;
- Actualisering en bijstelling van de Open de Cirkel modules "Afscheid nemen", "Zin in leven", "Seksualiteit", "Werken in balans". "Levensverhaal" en "Ziel en zakelijkheid": Het meeste werk werd gedaan in de kerngroep Open de Cirkel, bestaande uit het hoofd van DGV&E, de uitgever en ondergetekende. Sommige modules werden in samenspraak geactualiseerd of ontwikkeld: bij de module "Seksualiteit" waren leden van de Expertgroep Seksualiteit betrokken, de modules "Levensverhaal" en "Werken in balans" werden ontwikkeld door respectievelijk Willem Cranen en Huub Verhaegh;
- Ontwikkeling van het programma onderdeel "morele dilemma's" van het DVC-traject. Doorontwikkeling dilemmacyclus t.b.v. publicatie;
- Ontwikkeling van een workshop "respectvolle bejegening" aan de hand van "De roos van Leary" (in samenspraak met Giel Timmers, coach van L&O).

- Casuïstiek

- Vier casussen Oss, Venray, Gennep en Grave:
 - M.b.t. schending van de privacy van een cliënt;
 - M.b.t. criminele gedragingen van een vader van een cliënt;
 - M.b.t. een cliënt, die thuis woont bij een vader met een verstandelijke beperking
- Onderzoek m.b.t. bejegening en risicovol gedrag van enkele medewerkers;
- Coaching en advies van een medewerker in een conflictsituatie.

- Advies

Gevraagd en ongevraagd advies aan Nel Basten en Rusalka Santing over het strategisch medewerkersbeleid en het scholingsprogramma op basis van de uitgangspunten van Petri Embregts

- Externe activiteiten

- Trainingssessie Open de Cirkel bij de commissie ethiek van Lunetzorg in Eindhoven;
- Presentatie Open de Cirkel op de zorgethische markt van ROC Leeuwarden in het kader van "De week van de reflectie"

- Deelname aan een vergadering van het Landelijk Platform Moreel Beraad in Den Haag. Betrokkenheid bij de invulling van het ochtendprogramma van de Landelijke werkconferentie Moreel Beraad eind februari 2012;
- Deelname aan bijeenkomsten van het Netwerk Zorgethiek van de Universiteit van Humanistiek te Utrecht, waaronder een presentatie van het jaarverslag ethiek van Dichterbij over 2010.
- Communicatie
 - Interviews en diverse columns in de Weerspiegeling.

Werkzaamheden Madeleine Roovers

- Voorzitter Adviesgroep Ethiek tot mei 2011
 - Voorbereiding + leiding van vergaderingen
 - Verslaglegging jaarverslag
 - Voorbereiding Stem van Dichterbij' in samenwerking met bureau Communicatie.
- Teamlid Dienst Geestelijke Verzorging en Ethiek
 - Bijwonen vergaderingen
 - Begeleiding stagiaire
- Lid Adviescommissie Wetenschappelijk Onderzoek
 Advisering betreffende methodische en ethische aspecten aangaande lopend en voorgenomen wetenschappelijk onderzoek binnen Dichterbij.
- Voorzitter TCA-KZO Dichterbij (Team voor Consultatie en Advies aangaande Kinderwensen, Zwangerschap en Ouderschap)
 - 2 wekelijkse consultatiebijeenkomsten inzake problematische casus
 - Oriënterende samenwerkingsgesprekken met het UMC St. Radboud
 - Uitvoerig gemotiveerde advisering aan het Radboudziekenhuis inzake morele contra-indicaties vruchtbaarheidsbehandelingen (3x)
 - Lid van het Landelijke Werkgezelschap Kinderwens en Ouderschap (bijwonen vergaderingen te Utrecht 5x per jaar)
 - Beleidsnota's schrijven
- Moreel Beraden/Casuïstiek
 - Woon/ bejegeningcasus Oostrum
 - Casus Wolfskuil R.v.N. Over losgeslagen meisjes/jongens).
 - Casus Wolfskuil R.v.N.
 - Casusbespreking Jeugdzorg over een stelletje die willen samenwonen en kindje krijgen (3 x)
 - Multidisciplinair moreel beraad Bosploeg over een mogelijke chemische castratie + uitvoerige verslaglegging. Gennep
 - Casus spanning wensen ouders/professionals Uden
 - Casus problematische verhouding moeder/dochter Rijk van Nijmegen
 - Casus proportionaliteit van een paramedische behandeling (S. Dekkers, Gert de Leijer)
 - Multidisciplinair moreel beraad inzake moeder zoon problematiek Kleur Veghel inclusief uitvoerige verslaglegging (2 x)
 - Gesprekken L. R. + medisch directeur aangaande problemen rond het begrip 'regie over eigen leven' + uitvoerige verslaglegging (2 x)
 - Gesprekken L. S. + medisch directeur inzake verschillen in opvatting over behandeling (Oostrum) (3 x)
 - Multidisciplinair gesprek Oostrum casus L. S. inzake 'de cliënt centraal'
 - Casus omtrent verantwoordelijkheden inzake behandelbeleid

- Moreel beraad inzake problematische relatie kind - gezin (Rijk van Nijmegen)
 - Casusbespreking AVG arts -mentor cliënt inzake afgifte van een niet-reanimeerverklaring (Gennep)
 - Moreel beraad inzake problematische relatie (ernstig verstorend gedrag van een ouder) moeder - zoon (Rijk van Nijmegen)
 - Moreel beraad inzake J.T. betreffende vrijheidsbeperkende maatregelen (Oeffelt)
 - Casus betreffende omgang met suïdepoging (Land van Cuyk)
 - Moreel beraad inzake problematische relatie mentor – cliënt (Oss)
 - Moreel beraad inzake aangifte mogelijk seksueel misbruik (Rijk van Nijmegen)
- Modereren Themamiddag MT Rijk van Nijmegen over wonen en wensen.
 - Publieke optredens/communicatie
 - Voordracht te Soesterberg voor de AVG artsen/opleiders betreffende ethische aspecten van off-label use van geneesmiddelen
 - Voordracht op landelijk congres Lunteren(Van Gorcum Uitgevers) betreffende LVG+ problematieken
 - Voordracht op landelijk congres Amersfoort(Leids Congres Bureau) problematiek ouderschap LVG cliënten
 - Bijwonen + woordvoeren op VGN-vergadering Utrecht, 19-1-2011
 - Presentatie op een studiemiddag van de RIVAS-zorggroep te Tiel
 - Presentatie lesdag post-academische opleiding Ethiek in de Zorgsector UMC-St Radboud
 - Opinierend artikel in Markant